

Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersine Yönelik Değer Düzeylerinin İncelenmesi

ARAŞTIRMA MAKALESİ

İsrafil YAŞIN¹, Metin TAN²

1 Dr. Beçin Ortaokulu Milas/Muğla, israfil_58@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-9395-8474.

2 Dr. Ünlü Ortaokulu Şehitkamil/Gaziantep, metintan58@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-7873-2058.

Gönderilme Tarihi: 25.09.2022 Kabul Tarihi: 05.12.2022 DOI: 10.37669/milliegitim.1180032

Atf: “Yaşın, İ., ve Tan, M. (2023). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik değer düzeylerinin incelenmesi. *Millî Eğitim*, 52 (240), 2887-2902. DOI: 10.37669/milliegitim.1180032”

Öz

Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik değer düzeylerinin incelenmesi amacı ile yapılan araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılı Muğla ili Milas ilçesindeki ortaokullarda okuyan araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 238'i kadın ve 235'i de erkek olmak üzere toplam 473 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada genel tarama yöntemi kullanılmıştır. Kişisel bilgi formu ile “Adalet”, “Dostluk”, “Özdenetim”, “Sorumluluk” ve “Yardımseverlik” alt boyutlarından oluşan “Beden Eğitimi ve Spor Dersi Değerler Eğitimi Ölçeği (BESDDEÖ)” uygulanarak veriler toplanmıştır. Araştırma sonucunda ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin en yüksek değer düzeyini “Adalet” ($4,32 \pm 0,75$), en düşük değer düzeyini ise “Dostluk” ($3,88 \pm 0,78$) boyutunda sergiledikleri bulunmuştur. Cinsiyet değişkenine göre “Adalet” ($z = -1,990, p = .047 < .05$) ile “Özdenetim” ($z = -2,259, p = .024 < .05$) boyutlarında kadın öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı farklar elde edilmiştir ($p < .05$). Öğrencilerin sınıf değişkenine göre ise “Adalet” ($z = -.447, p = .665 > .05$), “Dostluk” ($z = -1,167, p = .243 > .05$), “Özdenetim” ($z = -.528, p = .597 > .05$), “Sorumluluk” ($z = -1,239, p = .215 > .05$), “Yardımseverlik” ($z = -.080, p = .936 > .05$) boyutları ile BESDDEÖ toplam puanlarında ($z = -.423, p = .673 > .05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($p > .05$). Sonuç olarak çalışmaya katılan öğrencilerin BESDDEÖ'den aldıkları puanlara göre kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek düzeyde beden eğitimi ve spor dersine yönelik değerlere sahip oldukları, sınıf değişkeninin ise beden eğitimi ve spor dersi değer düzeyini etkilemediği ifade edilebilir.

Anahtar Kelimeler: spor, beden eğitimi, değer eğitimi, öğrenci

Investigation of Secondary School Students' Value Levels for Physical Education and Sports Lesson

Abstract

The study group of the research, which was conducted to examine the value levels of secondary school students for physical education and sports lessons, consists of a total of 473 students, 238 of whom were women and 235 of whom were men, who voluntarily agreed to participate in the research studying in secondary schools in Milas district of Muğla province in the 2021-2022 academic year. Data were collected by applying the "Physical Education and Sports Lesson Values Education Scale" (PESLVES), which consists of the sub-dimensions of "Justice", "Friendship", "Self-control", "Responsibility" and "Helpfulness" with the personal information form. As a result of the research, it was found that secondary school students exhibited the highest value level of physical education and sports lessons in the dimension of "Justice" (4.32 ± 0.75) and the lowest value level in the dimension of "Friendship" (3.88 ± 0.78). According to the gender variable, statistically significant differences were obtained in favor of female students in the dimensions of "Justice" ($z = -1.990, p = .047 < .05$) and "Self-control" ($z = -2.259, p = .024 < .05$). According to the class variable of the students, "Justice" ($z = -.447, p = .665 > .05$), "Friendship" ($z = -1.167, p = .243 > .05$), "Self-control" ($z = -.528, p = .597 > .05$), "Responsibility" ($z = -1.239, p = .215 > .05$), "Helpfulness" ($z = -.080, p = .936 > .05$) There was no statistically significant difference between the dimensions and the total scores of PESLVES ($z = -.423, p = .673 > .05$). As a result, it can be stated that female students have higher values for physical education and sports lessons than male students according to the scores of the students participating in the study in the PESLVES, and the class variable does not affect the value level of physical education and sports lessons.

Keywords: sports, physical education, value education, student

Giriş

Değerler bir toplumun sosyo-kültürel öğelerine anlam veren önem kazandıran davranış ölçütleri (Tezcan, 1974), bir şeyin karşılığı, değdiği kıymet ve yararlı özellikleridir (Tezcan, 2018). Dünyanın her yerinde ülkeler eğitim aracılığı ile akademik anlamda başarılı bireyler yetiştirmenin yanında bireylerin kendi toplumlarının özelliklerini yansıtan en iyi karaktere, bilince ve değerler bütününe de sahip olmalarını isterler (İşcan, 2007; Ulusoy ve Dilmaç, 2015). Bundan dolayı okulların öğrencilere akademik eğitim vermenin yanında, onları olumlu değerlere sahip insanlar olarak da yetiştirmesi gerekmektedir (Suh ve Traiger, 1999). Değer eğitimi, bireyin değer geliştirmesine yardımcı olarak sağlıklı bir hayat kurmasını sağlar. Değer eğitimi aracılığıyla birey yaşadığı topluma katkı sağlar. Daha geniş bir ifadeyle, eğitim kurumlarında yapılandırılan bilgi, beceri, tutum ve değerler konusunda kazanımlar elde eden

kişiler diğer bireylere yardım etmenin önemini kavrar ve bu doğrultuda da tutum ve davranışlar sergilerler (Kirschenbaum, 1994). Toplumsal değerleri davranış ve tutum haline getiren bireyler sayesinde de toplumsal çatışmalar azalır (Winter, Newton ve Kirkpatrick, 1998).

Birey üzerinde birçok etkisi bulunan spor, bireyden başlayarak tüm toplumun kültür yapısını etkilemekte ve değiştirmektedir. Sporun birey üzerindeki değişim ve dönüşümü nedeniyle, toplumsal kültürün yapılandırılması için çok önemli bir etkiye sahiptir (Gök, 2021; Güven, 1999). Sporunun yoğun antrenmanlar ve müsabakalar esnasında çeşitli baskılara maruz kaldığında sorumluluk, dürüstlük ve adalet gibi daha birçok temel ahlaki değerleri göz önüne alarak davranışlarına yön vermek zorundadır (Rudd, 2005). Bu değerleri kişilik haline getiren birey ahlaki yönden güçlü, karakteri gelişmiş olarak topluma katkı sağlamaktadır. Sporun toplumu yönlendirmedeki etkisi nedeniyle geçmişten günümüze kadar yöneticiler veya yönetimde söz sahibi olanlar müsabakalara, karşılaşmalara ve yarışmalara önem vermişlerdir. Bu sayede toplumdaki bireyler başarılı olan sporcularla kendisini özdeşirmiş, güven ve kıvanç duyarak ortak duygularda birleşmişlerdir (Erdemli, 2021). Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı 18.07.2017 tarihi itibari ile öğretim programlarının yenilenmesi hakkında yapmış olduğu açıklamasında 2017-2018 eğitim öğretim yılından itibaren 51 müfredatı içine alan öğretim programını yenilemek için faaliyetler yürütüldüğünü açıklamıştır. Bu çalışmalar sonucunda okullarda benimsetilmesi istenen ana değerler “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik” olarak belirlenmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2018a; Millî Eğitim Bakanlığı, 2018b).

Okullarda ve okul dışında gerçekleştirilen sportif aktiviteler öğrencileri ahlaki olarak geliştirmesine paralel olarak birçok değeri kazandırmaktadır. Katıldığı etkinlikler aracılığı ile öğrenciler “dürüstlük, erdem, adalet, eşitlik, tarafsızlık, sevgi, saygı” gibi birçok değeri kazanacaktır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2019). Beden eğitimi ve spor derslerinde kazandırılması hedeflenen “dürüstlük, saygı ve aidiyet” gibi daha birçok değeri çeşitli antrenmanlar, müsabakalar, etkinlikler aracılığıyla kazanan öğrenciler, davranış haline getirdiği değerleri sadece spor ortamında değil günlük yaşam içerisinde de sergilemektedirler (Görgüt ve Tutkun 2018; Koh, Ong ve Camiré, 2016). Alan yazını incelendiğinde beden eğitimi ve spor etkinliklerinin bireyin toplumsallaşma sürecinde olumlu etkilerini araştıran, hatta yaşadığı topluma uyum sorunu yaşayan bireylerde iyileştirici etkilerini ortaya koyan birçok sayıda araştırmaya rastlamak mümkündür (Çelik, Esentürk ve İlhan, 2020; Tan, Yaşın, Çolakoğlu ve Şahin, 2020; Tan ve Çolakoğlu, 2022; Yaşın, Tan, Çolakoğlu ve Şahin, 2020). Sporun içinde var olan değerler sayesinde toplumların bilinçlendirilmesinin yanında ekonomik, sosyal,

siyasal ve daha birçok toplumsal problemin çözümünde bir araç olması bu sayede toplumun değişmesi gelişmesi mümkün olacaktır (Şahin, 2018).

Türk Millî Eğitim politikalarında bir amaç olarak belirlenen; toplumun geleceğini şekillendirecek nitelikli insan ihtiyacı için bilinçli, kültürlü, değerlerine sahip çıkan, bilhassa Türk Millî Eğitiminin amaçlarında belirtilen hedeflerin gerçekleşmesi için öğrencilerimizi bu amaçlar doğrultusunda hazırlama konusunda en önemli görev eğitim sistemimize düşmektedir. Okul öncesi eğitimden ortaöğretimin sonuna kadar okullarda günlük yaşama yönelik olarak ders müfredatları içerisinde çeşitli değerler öğrencilere kazandırılmaktadır. Beden eğitimi derslerinde de öğrencilere sportif etkinliklerde, sosyal yaşamda ve insan ilişkilerinde uygulayabilecekleri birtakım değerler kazandırılmaktadır. Spordaki istenilen davranış, her zaman iyiye, güzele ve pozitif yönde ilerlemeye katkı sağlar. Başka insanlarla tartışmak ya da üstünlük sağlamak değil, bireyin sınırlarının farkına varması, kendini iyi bir şekilde geliştirme gayretinde olması ve kendisine üstünlük sağlama çabasında bir tavidir (Erdemli, 2021: 339). İnsanın doğasında var olan ve spor aracılığıyla keşfettiği, bu sayede geliştirdiği erdemleri yaşantısının tamamına yansıtır. Bu açıdan bakıldığında spor değerler eğitiminin öğretiminde ve uygulama aşamasında önemli bir araçtır (Kuter ve Kuter, 2012).

Alan yazını incelendiğinde öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik değerleri ile çeşitli konulardaki değer düzeylerine yönelik farklı ölçekler uygulanarak yapılan araştırmalara rastlanılmaktadır (Balcıoğlu, 2003; Beldağ, Özdemir ve Nalçacı, 2012; Kapan, 2014; Koh vd., 2017; Yücekaya, 2017; Işıkgöz, Esentaş ve Işıkgöz, 2018; Sarıçam ve Özbey, 2018; Osmanoğlu, 2019; Sağın ve Karabulut, 2019; Zekioğlu, Gürsoy, Gürsoy ve Çamlıyer, 2020; Temel ve Kangalgil, 2021; Tan ve Çolakoğlu, 2022). Bu araştırmaların yanında Temel'in (2022) araştırmamızda kullanılan Beden Eğitimi ve Spor Dersi Değerler Eğitimi Ölçeğini (BESDDEÖ) farklı bir araştırma yöntemi kullanarak 7. sınıflara uyguladığı araştırma da bulunmaktadır. Alan yazınında 7. ve 8. sınıfların beden eğitimi ve spor dersine yönelik değer düzeylerinin karşılaştırıldığı çalışma olmaması ve BESDDEÖ'nün farklı sınıf düzeylerinde ilk defa kullanılmasından dolayı alan yazın taraması ışığında 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik değer düzeyleri merak konusu olmuştur. Beden eğitimi ve spor dersi ile kazandırılan değerlerin kalıcılığının ve düzeyinin tespit edilmesinin yanında beden eğitimi ve spor dersine yönelik değer düzeylerinde eksik olan değerlerin belirlenerek bu alanda çalışma yapacak olan araştırmacılara yeni fikirler vermesi ve karar vericilere öneri oluşturmasından dolayı araştırmamız önem arz etmektedir. Verilen bilgiler ışığında ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik değer düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi amacı ile yapılan araştırmada aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır.

1. Öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik değer düzeyleri hangi seviyede dir?
2. Öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik değer düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre fark var mıdır?
3. Öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik değer düzeylerinde sınıf değişkenine göre fark var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik değer düzeylerini incelemek amacı ile yapılan araştırmada genel tarama yöntemi kullanılmıştır. Karasar'a (2018) göre genel tarama modeli; "Çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir."

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2021-2022 yılında Muğla ili Milas ilçesindeki 7. ve 8. sınıfta öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Muğla ili Milas ilçesindeki 7. ve 8. sınıfta öğrenim görmekte olup araştırmaya katılmayı kabul eden gönüllü toplam 473 öğrenci oluşturmaktadır. İlkokulda beden eğitimi derslerine beden eğitimi öğretmenlerinin girmemesinden ve 5. ve 6. sınıflarda öğrenilen değerlerin 7. ve 8. sınıflarda kalıcı davranışlara dönüşeceği düşünüldüğünden dolayı bu öğrenci grubu ile çalışma yapılması uygun görülmüştür. Araştırmaya katılan 473 öğrencinin 238'i (%50,3) kadın, 235'i (%49,7) ise erkektir. 208 (%44) öğrenci 7. sınıfta, 265 (%56) öğrenci ise 8. sınıfta öğrenim görmektedir. Örneklemin belirlenmesinde katılımcıların araştırmaya istekli olarak katıldıkları ve araştırmaya uygun olduklarından dolayı belirlendikleri örnekleme türü olan elverişli örnekleme tekniği kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerinin toplanması aşamasında kişisel bilgi formu ile birlikte öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik değer düzeylerini belirlemek için Kangalgil, Özgül, Temel, Kural ve Karagöz'ün (2021) geliştirdiği "Beden Eğitimi ve Spor Dersi Değerler Eğitimi Ölçeği (BESDDEÖ)" kullanılmıştır. Güvenirlik analizi sonucunda BESDDEÖ'nün Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0,93 olarak tespit edilmiştir. BESDDEÖ toplam 28 madde olmak üzere "Adalet", "Dostluk", "Özdenetim", "Sorumluluk" ve "Yardımsızlık" alt boyutlarından oluşmaktadır. "1 (Ke-

sinlikle katılmıyorum”, “2 (katılmıyorum)”, “3 (kararsızım)”, “4 (katılıyorum)” ile “5 (kesinlikle katılıyorum)” aralığında derecelendirilen ölçekten alınabilecek puanlar en düşük 28 ile en yüksek 140 puan arasında değişmektedir. Değer puanları ölçeğe göre ifade edildiğinde en düşük 28 ile en yüksek 50 puan arası “Çok Olumsuz”, 51 ile 73 puan arası “Olumsuz”, 74 ile 96 puan arası “Orta”, en düşük 97 ile en yüksek 118 puan arası “Olumlu” ve 119 puan üzeri “Çok Olumlu” değer yargısıdır. Aritmetik ortalama üzerinden “1” ile “1,79” puan arası “Çok Olumsuz”, “1,80” ile “2,59” puan arası “Olumsuz”, “2,60” ile “3,39” puan arası “Orta”, “3,40” ile “4,19” puan arası “Olumlu”, “4,20” puan ve üzeri ise” Çok Olumlu” değer yargılarıdır. BESDDEÖ’den alınacak puanların yüksek olması değerler eğitimi ile ilgili “Olumlu” değer yargılarını anlatmaktadır (Kangalgil vd., 2021).

Etik Kurul İzni

“Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi” “Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu’nun” 21.02.2022 tarih ve 23 sayılı kararı ile araştırmacının etik kurallara uygun olduğu bildirilmiştir.

Verilerin Toplanması

Muğla Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğünden 23.03.2022 tarih ve 46281807 sayılı yazı ile alınan izin doğrultusunda araştırmacılar tarafından okullara gidilerek dağıtılan ölçek formu araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilere kendi öğretmenleri tarafından uygulanarak veriler toplanmıştır.

Verilerin Analizi

7. ve 8. sınıf öğrencilerine kişisel bilgi formu ile birlikte BESDDEÖ uygulanarak toplanan veriler SPSS 22.0 istatistik programına girilerek analizleri gerçekleştirilmiştir. Ölçeklerden elde edilen verilerin güvenilirlik analizleri için yapılan Cronbach’s Alpha testi güvenilirlik katsayıları; Adalet boyutunda .76, Dostluk boyutunda .70, Özdenetim boyutunda .82, Sorumluluk boyutunda .86, Yardımseverlik boyutunda .85, BESDDEÖ için ise .94 olarak tespit edilmiştir. Genel olarak .70’in üzerindeki Cronbach Alfa değerlerinin kabul edilebilir olmasından (Pallant, 2017) hareketle veri toplama araçlarının araştırma için güvenilir seviyede ölçme yaptığı söylenebilir.

Öğrencilerin BESDDEÖ’den aldıkları puanların normallik varsayımı analiz edildiğinde Kolmogorov Smirnov (K-S) ve Shapiro-Wilk (S-W) testlerine ilişkin istatistiklerin $p < .05$ ’e göre anlamlı olduğu, ölçeklerden alınan puanların normal dağılım göstermeyerek normallik varsayımını karşılamadığı tespit edilmiştir. Grupların dağılımı normal olmadığından dolayı öğrencilerin cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre gruplar arasındaki farkı tespit etmek için non-parametrik Mann Whitney-U testi uy-

gulanmıştır. Analiz sonuçları %95 güven düzeyinde ele alınmış olup $p<.05$ değerleri ise istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular

Tablo 1

Öğrencilerin BESDDEÖ Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Alt Boyutlar	n	Ortalama Puan			Toplam Puan			Çarpıklık	Basıklık
		Min	Max	Ort.± S	Min	Max	Ort.± S		
Adalet	473	1	5	4.32±0.75	3	15	12.97±2.27	-1.784	4.037
Dostluk	473	1	5	3.88±0.78	4	20	15.54±3.13	-.871	.896
Özdenetim	473	1	5	4.19±0.71	6	30	25.14±4.31	-1.629	3.889
Sorumluluk	473	1.29	5	4.38±0.69	9	35	30.70±4.89	-1.955	4.578
Yardımseverlik	473	1.25	5	4.08±0.72	10	40	32.64±5.82	-1.070	1.326
Toplam	473	1.29	5	4.17±0.62	36	140	117.01±17.45	-1.510	3.667

Tablo 1’de görüldüğü üzere öğrencilerin BESDDEÖ’den aldıkları puanlara göre yapılan tanımlayıcı analizler sonucunda adalet boyutunda en düşük “3” en yüksek “15” ve ortalama “12.97” puan, dostluk boyutunda en düşük “4” en yüksek “20” ve ortalama “15.54” puan, özdenetim boyutunda en düşük “6” en yüksek “30” ve ortalama “25.14” puan, sorumluluk boyutunda en düşük “9” en yüksek “35” ve ortalama “30.70” puan, yardımseverlik boyutunda en düşük “10” en yüksek “40” ve ortalama “32.64” puan, BESDDEÖ toplamda da en düşük “36” en yüksek “140” ve ortalama “117.01” puan aldıkları betimlenmiştir. BESDDEÖ alt boyutlarından alınan toplam puanlar ile ortalama puanlara göre öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersi değerlerinin olumlu düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2*Cinsiyet Değişkenine Göre Mann Whitney-U Testi Sonuçları*

Alt Boyutlar	Değişken	n 473	Ort.±S	Md	S.O.	S.T.	z	p
Adalet	Kadın	238	13.14±2.21	14	249.14	59296.50	-1.990	.047*
	Erkek	235	12.79±2.31	13	224.70	52804.50		
Dostluk	Kadın	238	15.73±2.99	16	244.21	58122.50	-1.162	.245
	Erkek	235	15.34±3.27	16	229.70	53978.50		
Özdenetim	Kadın	238	25.58±4.12	26	251.04	59747.00	-2.259	.024*
	Erkek	235	24.69±4.45	26	222.78	52354.00		
Sorumluluk	Kadın	238	31.00±4.51	32	241.56	57490.50	-.736	.462
	Erkek	235	30.39±5.23	32	232.39	54610.50		
Yardımsverlik	Kadın	238	32.96±5.45	34	241.67	57518.50	-.750	.453
	Erkek	235	32,33±6.17	33	232.27	54582.50		
Toplam	Kadın	238	118.43±16.48	121	247.80	58977.00	-1.730	.084
	Erkek	235	115.57±18.31	118	226.06	53121.00		

*p<.05

Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre yapılan Mann Whitney-U Testi sonuçlarına göre; dostluk ($z=-1.162$, $p=.245>.05$), sorumluluk ($z=-.736$, $p=.462>.05$), yardımsverlik ($z=-.750$, $p=.453>.05$) boyutlarına ve BESDDEÖ toplam puanına ($z=-1.730$, $p=.084>.05$) göre istatistiksel olarak fark elde edilmemiştir ($p>.05$). Adalet ($z=-1.990$, $p=.047<.05$) ile özdenetim ($z=-2.259$, $p=.024<.05$) boyutlarında ise kadın öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı farklar elde edilmiştir ($p<.05$). Elde edilen bu sonuçlara göre kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek düzeyde adalet ve özdenetim değerlerine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 3*Sınıf Değişkenine Göre Mann Whitney-U Testi Sonuçları*

Alt Boyutlar	Değişken	n	Ort.±S	Md	S.O.	S.T.	z	p
		473						
Adalet	7. Sınıf	208	13.02±2.01	14	233.90	48651.50	-.447	.665
	8. Sınıf	265	12.92±2.45	14	239.43	63449.50		
Dostluk	7. Sınıf	208	15.48±2.86	16	228.77	47585.00	-1.167	.243
	8. Sınıf	265	15.59±3.34	16	243.46	64516.00		
Özdenetim	7. Sınıf	208	25.22±3.81	26	233.27	48520.50	-.528	.597
	8. Sınıf	265	25.08±4.66	26	239.93	63580.50		
Sorumluluk	7. Sınıf	208	30.88±4.75	32	245.72	51109.00	-1.239	.215
	8. Sınıf	265	30.55±4.99	32	230.16	60992.00		
Yardımsverlik	7. Sınıf	208	32.54±5.97	33	236.44	49178.50	-.080	.936
	8. Sınıf	265	32.72±5.71	34	237.44	62922.50		
Toplam	7. Sınıf	208	117.16±16.09	120	234.00	48672.50	-.423	.673
	8. Sınıf	265	116.89±18.48	120	239.35	63428.50		

Tablo 3 incelendiğinde öğrencilerin sınıf değişkenlerine göre yapılan Mann Whitney-U Testinin sonuçlarına göre; adalet ($z=-.447$, $p=.665>.05$), dostluk ($z=-1.167$, $p=.243>.05$), özdenetim ($z=-.528$, $p=.597>.05$), sorumluluk ($z=-1.239$, $p=.215>.05$), yardımsverlik ($z=-.080$, $p=.936>.05$) boyutlarına ve BESDDEÖ toplam puanına ($z=-.423$, $p=.673>.05$) göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($p>.05$). Öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik değer düzeylerinin sınıf değişkenlerine göre farklılaşmayarak benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Tartışma

Ortaokulda öğrenim gören öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik değer düzeylerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi amacı ile yapılan araştırmada öğrencilerin BESDDEÖ'den aldıkları puanlara göre yapılan tanımlayıcı analizler sonucunda sorumluluk puan ortalamalarının diğer boyutların ortalamalarına göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir (tablo 1). Kangalil vd. (2021) değer puanlarının ölçeğe göre derecelendirildiğinde 97 ile 118 arası puanlar ile aritmetik ortalama üzerinden de 3.40-4.19 arası puanların olumlu değer yargıları olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırmamızda da öğrencilerin BESDDEÖ'den aldıkları toplam puan ve ortalama puanları dikkate alındığında olumlu değer yargılarına sahip oldukları tespit edilmiştir. Işıkgöz vd. (2018) yaptıkları araştırmada ortaokulda öğrenim gören öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik değerleri “sıklıkla” ve “her zaman” sergiledik-

lerini tespit etmişleridir. Doğan (2015) ise yaptığı çalışmada öğrencilerin “Sportif Erdem”, “Dayanışma”, “Duyarlı Olma” “Sorumluluk” alt boyutlarında “tamamen katılıyorum” düzeyinde, “Özgüven” ve “Milli Kültür” alt boyutlarında ise “katılıyorum” düzeyinde olduklarını belirlemiştir. Sağın ve Karabulut’da (2019) ortaokul öğrencileri ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin beden eğitimi dersi değerlerinin iyi düzeyde olduğunu ifade etmişlerdir. Temel ve Kangalgil’de (2021) çalışmalarında öğrencilerin öğretim programları içerisinde yer alan değerlerden; kurallara uyma, saygı, sorumluluk, iş birliği, farkındalık ve ulusal bayramlara katılmaya istekli olma kazanımlarını iyi düzeyde edindiklerini tespit etmişlerdir. Araştırmacılar tarafından elde edilen bu sonuçlar çalışmamızın sonuçlarını destekler niteliktedir. Araştırma sonucumuz değerlendirildiğinde öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersinde değer yönelimi ölçeceği toplam puanları ve alt boyutları ile ilgili değer düzeylerinin yüksek ve çok yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Beden eğitimi ve spor dersinde hedeflenen değerlerin kazandırıldığı söylenebilir.

Öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre yapılan Mann Whitney-U Testinin sonuçlarına göre; dostluk, sorumluluk, yardımseverlik boyutlarına ve BESDDEÖ toplam puanına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir (tablo 2). Anlamlı farklar elde edilmemesine rağmen ortalamaların kadınlar lehine yüksek olduğu tespit edilmiştir. Adalet ile özdenetim alt boyutlarında ise kadınlar lehine anlamlı farklar elde edilmiştir ($p<.05$). Çalışmamızın sonuçlarından hareketle kadınların değer düzeylerinin erkeklerden daha iyi seviyede olduğu sonucuna ulaşabiliriz. Araştırma sonuçlarımızdan farklı olarak Temel (2022) 2020-2021 eğitim-öğretim yılında 7. sınıfta öğrenim gören 91 öğrenci ile yaptığı çalışmada özdenetim boyutunda erkekler lehine anlamlı bir sonuç bulmuş diğer alt boyutlarda ve ölçek toplamında da ortalamaların erkekler lehine pozitif olduğunu tespit etmiştir. Temel (2022) tarafından çalışmamızdan farklı olarak elde edilen bu sonucun örneklem sayısının düşüklüğünden kaynaklanabileceği ifade edilebilir. Balcıoğlu’nun (2003) yaptığı çalışmaya göre kadınlar erkekler gibi empati yapma yetenekleri, fedakarlıkta bulunmaları, duygudaşlık yapmaları, çevresindeki yaşanan olaylar karşısında daha duyarlı olmaları ve özveride bulunmaları gibi birçok açıdan erkeklerden farklılık göstermektedirler. Balcıoğlu’nun (2003) çalışma sonuçları ile çalışmamızın sonucu paralellik göstermektedir. Tan ve Çolakoğlu’da (2022) yaptıkları çalışmada temel demokratik değer düzeylerinin iş birliği ve özgüven alt boyutlarında kadın öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında herhangi bir anlamlı fark elde etmediklerini, farklılıklara saygı, adil olma alt boyutları ile temel demokratik değer düzeyleri ölçek toplamında ise kadın öğrenciler lehine anlamlı farklar bulduklarını ifade etmişlerdir. Yücekaya (2017) ortaokul öğrencileri ile yaptığı çalışmada “dayanışma, saygı, milli kültür ve beraberlik, farkındalık, sağlıklı yaşam ve beslenme” boyutlarından oluşan beden eğitimi ve

spor dersi değerleri bakımından kadın öğrencilerin daha iyi olduğunu tespit etmiştir. Işıkgöz vd.'de (2018) araştırmalarında “farkındalık” ile “milli kültür” ve “beraberlik” alt boyutlarında kadın öğrencilerin daha iyi olduklarını tespit etmişlerdir. Beldağ vd. (2012) ile Kapan'da (2014) araştırmalarında ortaokulda öğrenim gören kadın öğrencilerin adil olma değerine erkeklerden daha fazla önem verdiklerini tespit etmişlerdir. Sarıçam ve Özbey'de (2018) araştırmalarında kadın öğrencilerin adalet algısı yüksek bulunmuş ve kadın öğrencilerin toplumsal değerleri erkeklerden daha iyi algıladıklarını bulmuşlardır. Osmanoğlu (2019) ile Zekioğlu vd. de (2020) araştırmalarında ortaokulda öğrenim gören kadın öğrencilerin öğrenme sorumluluklarının iyi düzeyde olduğunu tespit etmişlerdir. Göl-Güven (2021) kadınların ve erkeklerin duygusal durumlar karşısında hissettikleri arasında farklılık olabileceğini ifade etmiştir. Bahsi geçen araştırmalarda elde edilen bulgular araştırmamızın sonuçlarını destekler niteliktedir. Doğumdan başlayarak toplumun kadınlara davranış şekilleri ile kadınlardan beklenen davranışlar erkeklere göre farklıdır. Toplum olarak kadınlara benimsetilen roller, beklenen davranışlar gibi pek çok değişken, insanın değer gelişimine de etki etmektedir. Araştırmamızda adalet ve özdenetim boyutlarında kadınlar lehine bulunan farkları ise kadınların erkeklere göre daha fazla sorumluluk sahibi olmaları ile doğaları gereği daha fazla duygusal olmalarının etkisiyle eşitlik ve adillik konusunda yüksek düzeyde değerlere sahip olabilmeleri ile açıklayabiliriz. Yaptığımız çalışma sonuçları ve yukarıda belirtilen çalışma sonuçlarının paralel şekilde sonuçlanmasının kadınların cinsiyet özelliği ile toplumun kadınlardan beklenen davranış biçimlerinin etkisinden kaynaklanabileceği söylenebilir.

Öğrencilerin sınıf değişkenine göre yapılan Mann Whitney-U Testinin sonuçlarına göre, adalet, dostluk, özdenetim, sorumluluk, yardımseverlik boyutları ile BESD-DEÖ toplam puanına göre 7. ve 8. sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir fark olmadığı ölçek toplamında ve alt boyutlarında ortalamalarının birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir (tablo 3). Tan ve Çolakoğlu' da (2022) araştırmalarında spor yapmayan öğrencilerin sınıf değişkenine göre Temel Demokratik Değerler Ölçeğinin “iş birliği, özgüven, farklılıklara saygı ve adil olma” alt boyutlarında anlamlı bir fark bulmadıklarını, sınıf değişkeninin temel demokratik değerleri etkilemediğini ifade etmişlerdir. Tan ve Çolakoğlu (2022) tarafından elde edilen bu bulgular araştırmamızın sonuçlarını destekler niteliktedir. Beden eğitimi ve spor dersine yönelik değer düzeyleri bakımından sınıf değişkenine göre fark bulunmamasını ilkokuldan itibaren sportif etkinlikler ve beden eğitimi derslerinde çeşitli aktiviteler sırasında adalet, dostluk, özdenetim, sorumluluk ve yardımseverlik gibi değerleri kazanan öğrencilerin bu kazanımlarını kalıcı davranış haline getirmelerinden kaynaklanabileceği söylenebilir.

Sonuç

Sonuç olarak çalışmaya katılan öğrencilerin BESDDEÖ'den aldıkları puanlara göre genel olarak değer düzeylerinin yüksek olduğu hedeflenen beden eğitimi ve spor dersi değerlerinin öğrencilere kazandırıldığını, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre beden eğitimi ve spor dersi değer düzeylerinin daha yüksek olduğu, cinsiyetin beden eğitimi ve spor dersi değer düzeylerini etkilediği, sınıf değişkeninin ise beden eğitimi ve spor dersi değer düzeyini etkilemediği ifade edilebilir. Öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersi değer düzeylerinin genel olarak yeterli olmasının yanında alt boyutlarda eksiklikleri tespit edilen değer düzeyleri için beden eğitimi ve spor dersi programı geliştiren araştırmacılar için çalışma sonuçlarımızın ışık tutacağı düşünülmektedir.

Öneriler

1. Öğrencilerin kazandıkları değer yargılarını günlük hayatta ve sportif faaliyetlerde uygulamaları için gerekli yönlendirmelerin yapılması,
2. Yeteri kadar kalıcılığı sağlanamamış değerler hakkında beden eğitimi öğretmenlerine hizmet içi eğitimlerin verilmesi,
3. Araştırmanın öğrencilerin farklı değişkenleri kullanılarak yapılması,
4. Araştırmanın farklı örneklem gruplarının karşılaştırılmasına olanak tanıyacak şekilde yapılması,
5. Araştırmanın farklı yaştaki okul sporlarına katılan sporcu gurupları ile yapılması önerilmektedir.

Kaynakça

- Balcıoğlu, İ. (2003). *Sporun sosyolojisi ve psikolojisi (1. Baskı)*. Hayat Yayıncılık.
- Beldağ, A., Özdemir, Ü., ve Nağacı, A. (2016). İlköğretim yedinci sınıf sosyal bilgiler dersindeki değerlerin kazanılma düzeyinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (3), 1185-1199. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/265513>.
- Çelik, O. B., Esentürk, O., ve İlhan, L. (2020). Sporcularla sedanter bireylerin olumlu düşünme becerileri üzerine bir karşılaştırma. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (1), 50-58. <https://doi.org/10.30769/usbd.726995>.

- Doğan, İ. (2015). *Beden eğitimi dersinin öğrenciye kazandırdığı değerlerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erdemli, A. (2021). *Spor yapan insan (2. Basım)*. E Yayınları.
- Gök, O. (2021). *Antrenör davranışlarının sporcuların değer gelişimine etkisi*. Gazi Kitabevi.
- Göl-Güven, M. (2021). *Çocuklukta sosyal ve duygusal öğrenme*. Göl-Güven, M. (Edt.), Sdö tanımı, kavramsal çerçevesi ve modeller (s 27-140). Yeni İnsan Yayınevi.
- Görgüt İ., ve Tutkun E. (2018). Views of physical education teachers on values education. *Universal Journal of Educational Research*, 6 (2), 317-332. <https://doi.org/10.13189/ujer.2018.060215>.
- Güven, Ö. (1999). *Türklerde spor kültürü (2. Basım)*. Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Işıkgöz, M. E., Esentaş, M., ve Işıkgöz, M. (2018). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik değer düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi: Batman il örneği. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 4 (4), 661-676. <https://doi.org/10.24289/ijsser.464221>.
- İşcan, C.D. (2007). *İlköğretim düzeyinde değerler eğitimi programının etkililiği* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kangalgil M., Özgül F., Temel A., Kural T., ve Karagöz Y. (2021). Beden eğitimi ve spor dersi değerler eğitimi ölçeği (BESDDEÖ) geçerlik ve güvenirlik çalışması, *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15 (1), 70-80.
- Kapan, E. (2014). *7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersindeki değerleri kazanma durumlarının incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Karasar, N. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemi (33 b.)*. Nobel.
- Kirschenbaum, H. (1994). *100 ways to enhance values and morality in schools and youth settings*. Allyn & Bacon.

Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersine Yönelik Değer Düzeylerinin İncelen..

- Kuter, F. Ö., ve Kuter, M. (2012). Beden eğitimi ve spor yoluyla değerler eğitimi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, (6), 75-94.
- Koh, K. T., Camiré, M., Lim Regina, S. H., and Soon, W. S. (2017). Implementation of a values training program in physical education and sport: a follow-up study. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 22 (2), 197-211. <https://doi.org/10.1080/17408989.2016.1165194>.
- Koh KT., Ong SW., and Camiré M. (2016). Implementation of a values training program in physical education and sport: perspectives from teachers, coaches, students, and athletes. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 21 (3), 295-312. <https://doi.org/10.1080/17408989.2014.990369>
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2018a). *Beden eğitimi ve spor eğitim programı ortaokul (5-6-7 ve 8. sınıflar)*. <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120201950145-BEDEN%20EGITIMI%20VE%20SPOR%20OGRETIM%20PROGRAM%202018.pdf>.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2018b). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4,5,6 ve 7. sınıflar)*. <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL%20B%20C4%B0LG%20C4%B0LER%20C3%96%20C4%9ERET%20C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf>.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2019). *Beden eğitimi ve spor dersi ortaöğretim 9-10-11 ve 12. sınıflar öğretmen kılavuz kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Osmanoğlu, M. E. (2019). *Ortaokul programının değerlerimizi kazandırma düzeyinin sınıf bazında karşılaştırmalı analizi: Ardahan ili örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Pallant, J. (2017). *SPSS kullanma kılavuzu spss ile adım adım veri analizi (2 b.)* (S. Balcı, & B. Ahi, Çev.). Anı.
- Rudd A. (2005). *Which "character" should sport develop?*. *The Physical Educator*, 62(4), 205-211.
- Sarıçam, H., ve Özbey, A. (2018). Ortaokul öğrencilerinde demokrasi algısı, deontik adalet, toplumsal değerler algısı arasındaki ilişki. *Ege Eğitim Dergisi*, 19 (1), 161-181. <https://dergipark.org.tr/pub/egeefd/issue/38460/349907>.

- Sağın, A. E., ve Karabulut, Ö. (2019). Beden eğitimi ve spor dersine yönelik ortaokul öğrencilerinin değer düzeylerinin incelenmesi (Bağcılar ilçesi örneği). *International Journal of Mountaineering and Climbing*, 2 (2), 27-34. DOI: 10.36415/dagcilik.644204.
- Suh, B. K., and Traiger, J. (1999). Teaching values through elementary social studies and literature curricula. *Education*, 119 (4), 723-723.
- Şahin, M. (2018). *Sporla etik değerler*. Spor Yayınevi ve Kitabevi.
- Tan, M., Yaşın, İ., Çolakoğlu, F. F., and Şahin, M. (2020). The effect of sport on perceived social support and future attitudes. *African Educational Research Journal*, 8 (4), 822-830. <https://doi.org/10.30918/AERJ.84.20.151>.
- Tan, M., ve Çolakoğlu, F. F. (2022). *Okul sporları müsabakalarına katılan öğrencilerin sosyal duygusal öğrenmeleri ile temel demokratik değer düzeylerinin incelenmesi*. Gazi Kitabevi.
- Temel, A. (2022). *Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin değer algıları ve tutumlarının incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Niğde Ömer Halis Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Temel, A., ve Kangalgil, M. (2021). Oyun ve fiziki etkinlikler dersi öğretim programı kazanımlarının gerçekleşmesine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Millî Eğitim*, 50 (229), 445-462. <https://dergipark.org.tr/en/pub/milliegitim/issue/60215/874865>.
- Tezcan, M. (1974). *Türklerle ilgili stereotipler (kalıp yargılar) ve Türk değerleri üzerine bir deneme*. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Tezcan, M. (2018). *Değerler eğitimi sosyolojik yaklaşım*. Anı Yayıncılık.
- Ulusoy, K., ve Dilmaç, B. (2015). *Değerler eğitimi*. (3. Baskı). Pegem Akademi.
- Winter, P. A., Newton, R. M., and Kirkpatrick, R. L. (1998). The influence of work values on teacher selection decisions: the effects of principal values, teacher values, and principal-teacher value interactions. *Teaching and Teacher Education*, 14 (4), 385- 400.
- Yaşın, İ., Tan, M., Çolakoğlu, F. F., and Şahin, M. (2020). Investigation of the problem solving and excellence levels of the secondary school students who do sports

Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersine Yönelik Değer Düzeylerinin İncelen..

and does not. *Asian Journal of Education and Training*, 6 (3), 499-504. <https://doi.org/10.20448/journal.522.2020.63.499.504>.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Yücekaya, M. A. (2017). *Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin değerlerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

Zekioğlu, A., Gürsoy, S., Gürsoy, R., ve Çamlıyer, H. (2020). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumları ile öğrenmeye karşı sorumluluk davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Humanistic Perspective*, 2 (1), 9-17.